

REKREACINIŲ PASLAUGŲ IR PRAMOGŲ PLĖTRA RESPUBLIKINIAME VACLOVO INTO AKMENŲ MUZIEJUJE IR JO APLINKOJE

Ramunė Olšauskaitė Urbonienė¹, Akvilė Kilijonienė²

¹ VŠĮ Vakarų Lietuvos verslo kolegija, Šilutės pl. 2, Klaipėda, el. paštas: urbonai1@balticum-tv.lt

² VŠĮ Baltijos rekreacinių sistemų modeliavimo institutas, Druskininkų g. 5a, Palanga, el. paštas: akvile_kilijoniene@yahoo.com

Ramunė Olšauskaitė Urbonienė. VŠĮ Vakarų Lietuvos verslo kolegijos lektorė. Mokslinių tyrimų kryptis – Biomedicininiai mokslai: ekologija ir aplinkotyra.

Akvilė Kilijonienė. VŠĮ Baltijos rekreacinių sistemų modeliavimo instituto mokslinė ekspertė. Mokslinių tyrimų kryptis – Socialiniai mokslai: ekonomika.

Anotacija

Respublikinis unikalių akmenų muziejus Mosėdyje pradėtas kurti 1957 m. tuo metu dar jauno gydytojo Vaclovo Into iniciatyva ir lėšomis, o oficialiai atidarytas 1979 m. Šis parkas unikalus tuo, kad jo pagrindą sudarė unikalūs akmenys, randami melioruojamose Mosėdžio apylinkėse. Mosėdyje V. Intas sukaupė itin turtingą ir vertingą akmenų kolekciją, kuri tapo pagrindu miestelyje po atviru dangumi įkuriant akmenų muziejų, kurio kamerinė dalis – seno malūno pastate. Muziejaus lauko ekspozicija suformuota greta jo, Bartuvos upės slėnyje. Šiandien čia jau įkurtas parkas, mėgstama gyventojų poilsio vieta. Šalia unikalaus akmenų muziejaus yra formuojamas skulptūrų parkas, kuris ne tik papildo muziejaus lauko ekspoziciją, bet ir formuoja Mosėdžio miestelio estetinę aplinką ir suteikia galimybę plačiau pažvelgti į akmens panaudojimo galimybes.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: akmenų muziejus, rekreacinė veikla, rekreacinės paslaugos.

Abstract

The Museum of Rare Stones in Mosedis was started to form in 1955 by young doctor Vaclovas Intas and officially established in 1979. This park is unique, because it stores rich collections of unique stones of Lithuania. V. Intas accumulated rich and valuable collection of rare stones, which became the unique museum under the open sky. The chamber part of the museum is stored in the ancient mill; exposition in the open is formed beside it, in the valley of the Bartuva River. The park is established here in present, the Museum became a recreational place for residents. The park of sculptures is found near the Museum, which appends to the exposition in the open and also forms the aesthetic surrounding and gives the wider opportunities to analyze the possibility of stone applications.

KEYWORDS: Museum of Rare Stones, recreational activity, recreational services.

Įvadas

Respublikinio V. Into akmenų muziejaus tikslas yra kaupti, tirti, restauruoti, eksponuoti, populiarinti ir apsaugoti įdomiausius, mokslui vertingiausius Lietuvos riedulius, atskleisti jų gamtinę įvairovę, prigimtį ir mokslinę pažintinę reikšmę, išryškinti jų gamtinį unikalumą. Tuo pačiu muziejus yra ir svarbiausias Mosėdžio miestelio objektas, kuriantis šio krašto, kaip akmenų karalijos įvaizdį bei pritraukiantis daug lankytojų. Į tolimesnę šio objekto plėtrą reikia žvelgti kaip į naujų galimybių, perspektyvų kūrimą tiek atvykstantiems turistams, tiek ir miestelio bei viso rajono gyventojais.

Darbo objektas – Respublikinis V. Into akmenų muziejus ir jo aplinka.

Darbo tikslas – įvertinus esamą Respublikinio V. Into akmenų muziejaus situaciją, atlikus muziejaus, Mosėdžio miestelio bei Skuodo rajono rekreacinio potencialo panaudojimo, socialinės-ekonominės plėtros skatinimui, teisinių, ekonominių bei finansinių galimybių analizę ir remiantis analizės rezultatais suformuluoti bendrą Respublikinio V. Into akmenų muziejaus ir jo aplinkos pramogų vystymo planą.

Darbo metodai – mokslinės literatūros, teisės aktų, kitų pirminės ir antrinės informacijos šaltinių (galimybių studijų, kitų projektų) analizė, palyginamoji (grafinė, lentelinė) analizė, PEST analizė, SSGG analizė, strateginė analizė.

Respublikinis V. Into akmenų muziejus yra įsikūręs Mosėdžio miestelio centre prie Bartuvos upės. Muziejaus ribas rytinėje dalyje pažymi senas malūnas ir pagrindinis įėjimas į muziejų (Salantų g.). Pietinė ir vakarinė muziejaus riba sutampa su Bartuvos upės vagos vingiais, o šiaurinė dalis ribojasi su Muziejaus gatve.

Respublikinis unikalių akmenų muziejus Mosėdyje pradėtas kurti 1957 m. gydytojo Vaclovo Into iniciatyva ir lėšomis, o oficialiai atidarytas 1979 m. Šis parkas unikalus tuo, kad neturi griežtų ribų ir kad didelės dėmėsys čia skiriamas akmenims. Jo pagrindą sudarė unikalūs akmenys, randami melioruojamose Mosėdžio apylinkėse. Šiuo metu muziejus užima apie 8 ha sklypą Mosėdžio miestelio centre, o vidaus ekspozicija bei administracija yra įsikūrusi malūne bei kituose šalia esančiuose statiniuose, kurių bendras plotas yra apie 520 m².

Akmenų muziejuje sukauptos turtingos Lietuvos unikalių akmenų kolekcijos. Eksponuojama daugiau kaip 150 000 akmenų kolekcija – Baltijos regiono uolienų rieduliai, paplitę Šiaurės, Rytų, Vidurio ir Vakarų Lietuvoje. Didžiausias muziejaus akmuo sveria 50 tonų, mažiausias – vos kelis gramus. Muziejuje taip pat kaupiama Lietuvoje augančių medžių skerspjuvių kolekcija. Muziejaus ekspoziciją sudaro dvi pagrindinės dalys – kamerinė mineraloginė petrografinė akmenų ekspozicija, kuri įsikūrusi senajame malūne, ir lauko ekspozicija, kuri ir užima beveik visą muziejaus teritoriją.

Per metus muziejų aplanko iki 10 000 lankytojų (lankytojų apskaita yra netobula, tad lankytojų skaičius gali būti didesnis).

I. Išteklų analizė

1.1. Teisinis reglamentavimas

Šiuo metu teisinė bazė yra pilnai ir aiškiai reglamentuota ir sudaro palankias sąlygas muziejaus plėtrai. Pagrindinės dvi sritys, kurių teisinis reglamentavimas įtakoja muziejaus vystymąsi yra muziejaus veiklą bei turizmą reglamentuojantys teisės aktai.

Šiuo metu už muziejaus plėtrą yra atsakingi: Aplinkos ministerija bei jos įsteigta muziejaus direkcija, taip pat įtakos gali turėti Skuodo rajono savivaldybės administracija.

1.2. Žmoniškieji ištekliai

Muziejaus organizacinę struktūrą sudaro administracija ir ūkinis-techninis personalas. 2007 m. patvirtintame etatų sąrašė yra 12 darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis. Muziejaus administraciją sudaro direktorius, vyr. fondų saugotojas ir vyr. buhalterė. Ūkiniam-techniniam personalui priklauso 1 specialistas, 2 tarnautojai, 6 darbininkai. Vasaros sezono metu pagal terminuotą darbo sutartį kasmet įdarbinami 2 vyresnieji kasininkai lankytojų aptarnavimui.

Muziejaus specialistai turi turėti aukštąjį išsilavinimą, mokėti dirbti kompiuteriu, kitomis šiuolaikinėmis technologijomis ir įvairia programine įranga. 2006 m. 2 muziejaus darbuotojai dalyvavo kvalifikacijos kėlimo kursuose Lietuvoje

1.3. Finansiniai ištekliai

Istaigos finansinių išteklių analizės pagrindas piniginių lėšų įplaukų ir išlaidų paskirstymo dinamika.

Muziejaus finansines įplaukas sudaro:

Biudžetinės lėšos, iš jų LR Aplinkos ministerijos skirtos lėšos, muziejaus inicijuojamų programų vykdymui skirtos bei kitos lėšos.

Lėšos už teikiamas paslaugas, tai lėšos už parduotus bilietus muziejaus lankytojams.

Nebiudžetinės iš fondų ir programų gautos lėšos.

Muziejaus finansavimo pagrindą sudaro biudžetinės lėšos. 2005–2006 m. nebiudžetinės iš fondų ir programų gautos lėšos bendroje dvejų metų pajamų struktūroje nesiekia 12 proc. Pagrindinis pasinaudojimo kitais finansavimo šaltiniais trukdis – žmoniškųjų išteklių bei administracinių gebėjimų rengti projektus ir paraiškas trūkumą.

Didžiąją dalį finansinių išteklių, skirtų muziejaus veiklai palaikyti ir plėtoti „suvalgo“ išlaidos darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įnašams apmokėti. Kitos išlaidos sudaro šiek tiek maždaug trečdalį muziejaus biudžeto.

1.4. Gamtiniai ir kultūriniai ištekliai

Gamtiniai ištekliai. Miestelio gamtiniai ir kultūriniai resursai yra palankūs rekreacijos ir turizmo vystymui. Jau dabar Mosėdis Lietuvos gyventojų sąmonėje yra Lietuvos „Akmenų sostinė“, o Unikalių akmenų muziejus yra pagrindinis šį įvaizdį formuojantis objektas. Muziejaus ir gyvenvietės plėtroje akmuo ir toliau turėtų būti pagrindi-

nis akcentas ir didelę reikšmę turėtų įgauti visi gamtiniai objektai susiję su akmeniu: Orvydų sodyba – muziejus Salantuose, Šauklių riedulynas, įvairūs akmenys – gamtos paminklai (Šilalės kūlis, Stabo kūlis ir kt.). Kita svarbi gamtinių išteklių grupė, turinti įtakos Mosėdžio ir muziejaus plėtrai yra vandens telkiniai Bartuvo upė ir miestelio tvenkiniai. Bartuvos upė ir Mosėdžio II tvenkinys yra miestelio kraštovaizdį bei rekreacinę aplinką formuojantys elementai, o Mosėdžio I tvenkinys suteikia papildomų galimybių rekreacinėms veikloms bei vandens pramogoms vystymui. Be akmens ir vandens išteklių analizuojamos teritorijos įvaizdį formuoja ir želdynai. Miesto parkas, muziejaus teritorijos želdiniai, želdynai apie vandens telkinius bei miestelių gyventojų sodybų želdiniai formuoja miestelio želdynų sistemą.

Kultūriniai ištekliai. Esamą gamtinį potencialą papildoma esami miestelio kultūriniai ištekliai. Kultūrinę aplinką formuoja ne tik miestelio istorija, išlikę statiniai bet ir esamos tradicijos, šventės ir kiti renginiai.

1.5. Instituciniai ištekliai

Turizmo plėtra apima daug sričių ir aspektų, kurių priežiūra ir reguliavimu užsiima kelios, dažnai mažai viena su kita susijusios organizacijos. Kad plėtra būtų sėkminga būtinas kelių institucijų nuolatinis bendradarbiavimas. Kalbant apie muziejaus bei viso miestelio turizmo plėtrą būtų galima išskirti, kelias institucijų grupes, kurios įtakoja turizmo plėtrą. Gana svarbų vaidmenį atlieka Aplinkos ministerija bei jos struktūriniai padaliniai, tai yra Respublikinio V. Into akmenų muziejaus ir Salantų regioninio parko administracijos. Taip pat gan svarbų vaidmenį turėtų atlikti regioninės bei vietinės institucijos: Klaipėdos apskrities viršininko administracija, Skuodo rajono savivaldybė, Mosėdžio seniūnija. Iš kitų institucijų, svarbios turizmo plėtroje yra: Valstybinis turizmo departamentas, Kaimo turizmo sodybų savivokų asociacija, vietos bendruomenė bei kitos nevyriausybinės organizacijos.

1.6. SSGG analizė

Stiprybės	Silpnybės
Šis muziejus yra vienas žinomiausių lankytojų objektų šiaurės vakarų Lietuvoje.	Nepalanki geografinė padėtis, Mosėdžio miestelis yra ženkli nutolęs nuo urbanistinių centrų.
Suformuotas regiono, kaip akmenų krašto įvaizdis	Susisiekimas su kitomis transporto priemonėmis (išskyrus autotransporto) yra gana komplikotas, nes miestelis yra nutolęs nuo susisiekimo infrastruktūros mazgų.
Nesudėtingas pasiekiamumas autotransportu.	Neišvystyta arba pasenusi informacinė infrastruktūra.
Akmenų muziejuje sukauptos turtingos Lietuvos unikalių akmenų kolekcijos.	Menkai išvystytas susisiekimo infrastruktūros servisas – trūksta automobilių stovėjimo aikštelių, atokvėpio aikštelių ir t. t., silpnai išvystytos viešojo transporto paslaugos.
Stabili politinė situacija rajone bei vykdomos politikos tęstinumas.	Finansinių išteklių stoka riboja muziejaus eksponatų įsigijimą, priežiūrą, konservavimą ir restauravimą.

Teisinė bazė yra pilnai ir aiškiai reglamentuota ir sudaro palankias sąlygas muziejaus plėtrai.	Esami muziejaus žmogiškieji ištekliai neužtikrina pagrindinių įstaigos uždavinių įgyvendinimo.
Mosėdžio miestelyje gausu gamtinių ir kultūrinių išteklių. Jie yra palankūs rekreacijos ir turizmo vystymui.	Gamtiniai ir kultūriniai ištekliai nėra pakankamai pritaikyti lankymui.
Turizmo plėtros valdymo institucinė struktūra yra gerai išvystyta.	Menkai išvystytas svetingumo įstaigų tinklas.
Galimybės	Grėsmės
Palangos oro uosto, Klaipėdos jūrų uosto galimybės pritraukti potencialius užsienio lankytojus.	Didelio institucijų skaičiaus iškyla grėsmė kokybiškam tarpusavio bendradarbiavimui
Objektas galėtų papildyti pajūrio rekreacinės zonos poilsio įvairovę.	Teisinės bazės, reglamentuojančios gamtinių – kultūrinių išteklių panaudojimą rekreacijai ir turizmo plėtrai pasikeitimas
Europos Sąjungos struktūrinių fondų panaudojimo galimybės objekto plėtrai.	Menkas privataus verslo iniciatyvos laipsnis ir verslumas
Formuojant aplinką yra techninių galimybių pritaikyti pažangias audiovizualines technologijas akmenų muziejaus ekspozicijų plėtroje	Mažesnis potencialių naudos gavėjų aktyvumas ir pasinaudojimas sukuriama nauda gali ištakoti projekto rezultatyvumo mažėjimą
Mosėdžio miestelio gamtiniai ir kultūriniai resursai yra palankūs rekreacijos ir turizmo vystymui.	Aukšti infliacijos augimo tempai
Bendradarbiavimo problema padėtų spręsti koordinuojančios institucijos „Turizmo tarybos“ veikimas	Priimtų sprendimų tęstinumo nebuvimas
Objekto įtraukimas į nacionalinės svarbos turistinius maršrutus	Kvalifikuotos darbo jėgos emigracija į kitus regionus ir šalis
Palankios galimybės toliau vystyti turizmo informacijos infrastruktūrą	Rekreacinės infrastruktūros plėtros trukdžių suintensyvimas
Privataus kapitalo pritraukimas rekreacinės infrastruktūros plėtrai	Finansavimo šaltinių projektui įgyvendinti trūkumas ir investicijų vertės išsaugojimas.

II. Respublikinio V. Into akmenų muziejaus vystymo galimybės

2.1. Prioritetinių vystymo krypčių nustatymas

Šiuo metu Respublikinis V. Into akmenų muziejus yra vienas svarbesnių rekreacinių objektų ne tik Skuodo rajone, bet ir visame regione, todėl jo plėtra yra svarbi tiek regioniniu, tiek ir nacionaliniu mastu. Į šio objekto plėtrą reikia žiūrėti kompleksiskai, šio objekto plėtra turi būti betarpiškai susijusi su Mosėdžio miestelio ir Skuodo rajono plėtra bei integruota į regioninės, nacionalinės turizmo sistemos plėtros planus.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes numatomos kelios stambios prioritetinės plėtros kryptys:

Ekspozicijų plėtra;

Ryšių su visuomene stiprinimas bei informacinė sklaida;

Institucinis ir materialinės bazės stiprinimas;

Papildomų rekreacinių / edukacinių ir kitų paslaugų plėtra;

Infrastruktūros vystymas.

Lentelė 1. Prioritetinių vystymo krypčių apibūdinimas

Veiklos kryptys	Veiklos
Ekspozicijų plėtra	Kamerinės mineraloginės petrografinės akmenų ekspozicijos plėtra Lauko ekspozicijos plėtra
Ryšių su visuomene stiprinimas bei informacinė sklaida	Struktūriniai pokyčiai Informacinių priemonių stiprinimas Įvairūs renginiai
Institucinis ir materialinės bazės stiprinimas	Institucijos struktūros ir valdymo stiprinimas Ekspozicinės plėtros materialinis užtikrinimas Techninių priemonių bazės stiprinimas Turimo turto būklės gerinimas bei priežiūra
Papildomų rekreacinių/edukacinių ir kitų paslaugų plėtra	Komerčinės veiklos plėtra Aplinkos pritaikymas papildomoms rekreacinėms paslaugoms; Specifinių muziejinių paslaugų plėtra;
Infrastruktūros vystymas	Esamos infrastruktūros priežiūra ir kokybės gerinimas Naujų infrastruktūros objektų įrengimas panaudojant esamas erdves; Atrakcijų plėtra

2.2. Suinteresuotųjų grupių poreikio analizė

Rengiant Respublikinio V. Into akmenų muziejaus plėtros planus būtina ne tik analizuoti šiuo metų susiklosčiusią vartotojų struktūrą, bet ir įvertinti potencialias plėtrai rinkas. Lankytojų rinką galima suskirstyti į šias grupes:

Organizuotos lankytojų grupės;

Pavieniai lankytojai.

2.2.1. Organizuotų lankytojų grupių poreikiai

Muziejų veikloje organizuoti ekspozicijų lankytojai sudaro bene ženkiausią dalį lankytojų. Šiems lankytojams yra svarbus edukacinis ekspozicijos aspektas, jiems svarbiausios yra informacijos teikimo ir jos interpretacijos paslaugos. Respublikinio V. Into akmenų muziejaus plėtrai įtaką turės šios organizuotos grupės:

Organizuotos moksleivių bei jaunimo grupės. Šiai rinkos plėtrai yra svarbu sėkmingai vystoma ryšių su visuomene plėtra, tarpinstitucinis bendradarbiavimas ypač su švietimą ir ugdymą organizuojančiomis institucijomis (rajono švietimo skyriumi, mokyklomis, užklausinėmis veiklos centrais ir kt.). Rekomenduotina ypač didelį dėmesį skirti šiai grupei, todėl, kad jos padeda spręsti sezoniškumo problemą. Dar ši lankytojų grupė svarbi ir tuo, kad muziejuje sukaupias edukacinis potencialas būtų panaudotas jaunimo savišvietos bei saviugdos procese.

Atvykstamojo turizmo organizuotos lankytojų grupės. Šios grupės specifika ta, kad ši lankytojų grupė turi specifinių poreikių su informacijos interpretavimu bei jų buvimo laikas ekspozicijoje yra ribojamas, o taip pat jie gali turėti papildomų paslaugų poreikį (pvz. reikalingos maitinimo paslaugos ir kt.). Įvertinus šiuos veiksnius, matome, kad šiai grupei svarbi yra informacijos pateikimo kokybė ir su tuo susijusios techninės priemonės bei papildomų paslaugų struktūra.

Vietinio turizmo organizuotos lankytojų grupės. Dažniausia tai yra įvairių kolektyvų (įmonių bei įstaigų) organizuotos grupės, kuriems reikalingos be edukacinių paslaugų ir pramoginės paslaugos.

Įvairių renginių lankytojai. Ši rinkos dalis apima kamerinius, edukacinius, kultūrinius renginius, kuriuos organizuoja muziejus bei kitos organizacijos, o taip pat masiniai – pramoginiai renginiai. Ši rinka reikalauja ne tik specifinio techninio aprūpinimo, bet ir aiškios renginių programos. Rekomenduojama renginius organizuoti ne sezono metu siekiant išspręsti muziejaus lankomumo sezoniškumo problemą. Organizuojant renginius svarbūs yra tarpinstituciniai ryšiai bei renginiai gali tapti efektyvia įvaizdžio kūrimo bei rinkodaros priemone.

2.2.1. Pavienių lankytojų poreikiai

Šiuo metu Respublikiniame V. Into akmenų muziejuje pavieniai lankytojai sudaro apie 40%. Pavieniams muziejaus lankytojams yra svarbūs ne tik edukacinis ekspozicijos aspektas, bet ir papildomos rekreacinės veiklos galimybė. Ši rinkos dalis tiesiogiai susijusi su vykdoma rinkodaros veikla, viešosios rekreacinės infrastruktūros išvystymu, informacine sklaida, pramogų bei atrakcijų galimybėmis ir kt.

Galima išskirti šias pavienių muziejaus lankytojų grupes:

Vietos gyventojai. Respublikinis V. Into akmenų muziejus yra labai svarbus Mosėdžio miestelio gyvenime. Todėl jis turi būti vienas svarbiausių miestelio gyventojų pasyvaus poilsio zonų. Kad patenkinti gyventojų lūkesčius, svarbus glaudus bendradarbiavimas su vietos bendruomene.

Šeimos su vaikais. Ši teritorija gali tapti svarbia poilsio zona šeimoms su vaikais, tam svarbus tiek edukacinis aspektas, tiek ir infrastruktūra. Šių lankytojų specifika ta, kad didžiausi jų srautai yra savaitgaliais, švenčių dienomis bei atostogų sezono metu.

Pavieniai turistai (grupės iki 10 žmonių). Šiai rinkos daliai Respublikinis V. Into muziejus yra svarbus, kaip viena iš laisvalaikio praleidimo alternatyvų poilsiaujant Lietuvos pajūrio kurortuose. Šiai grupei yra mažiau svarbus edukacinis aspektas, tačiau svarbus kultūrinis-pažintinis poreikis.

Aplinkinių miestų gyventojai, vienadieniai turistai. Šiai rinkos daliai muziejus ir jo aplinka yra svarbus kaip kultūros centras su papildomomis laisvalaikio praleidimo paslaugomis.

2.3. Galimos naudos vertinimas

Respublikinis V. Into akmenų muziejus taps labiausia Mosėdžio miestelio vystymąsi įtakosiantis objektas. Muziejus turėdamas didelį rekreacinį ir edukacinį potencialą nulemia tai, kad Mosėdžio miestelis ir jo apylinkės ir toliau bus vystomas kaip edukacinis – rekreacinis centras. Šio akmenų muziejaus unikalumas kuria miesteliui išskir-

tinį įvaizdį ir sudaro galimybes aiškiam ir tikslingam tiek muziejaus, tiek ir miestelio pozicionavimui.

Tačiau, kad Respublikinis V. Into akmenų muziejaus sukurtas potencialas būtų išnaudotas optimaliai, reikalinga kryptinga ir sisteminga tiek muziejaus, tiek ir viso miestelio tolesnė plėtra. Tam reikalinga ne tik suvokti plėtros tikslus, plėtros prioritetus, bet ir aiškiai žinoti kokią naudą ši plėtra gali atnešti.

Galima išskirti šias galimų naudų grupes:

Rekreacinio potencialo stiprinimas. Mosėdžio miestelio ir muziejus rekreacinis potencialas yra sukurtas ne gamtinių ir kultūrinių sąlygų, o pasišventusių žmonių veiklos padariny. Muziejus yra vienas iš sėkmingo miestelio vystymosi garantų, būtina tolimesnė objekto plėtra, kuri atitiktų dabartines socialines realijas bei vietos gyventojų lūkesčius.

Socialinis – ekonominis efektas ir verslumo skatinimas. Respublikinis V. Into akmenų muziejus negali patenkinti visų lankytojų poreikių bei užtikrinti pilną rekreacinių paslaugų spektrą. Norint pritraukti privačias iniciatyvas į muziejaus ir miestelio vystymąsi trūksta aiškių perspektyvų suvokimo, o taip pat viešosios infrastruktūros bei minimalių sąlygų verslui pradėti.

Įvaizdžio formavimas. Tolimesnė muziejaus plėtra užtikrins sąlygas Mosėdžio miestelio gero įvaizdžio formavimui. Ypač svarbiu veiksmu čia tampa rinkodaros vystymas ir plėtra, kuri turi būti vykdoma koordinuotai ir aiškiai pozicijuota.

Gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimas ir krašto vaizdžio formavimas. Miestelyje įsikūrus muziejui aplinkos puošyba panaudojant akmenis ir augalus tapo neatsiejama kiekvieno miestelio gyventojų gyvenamosios dalimi. Miestelio gyventojų gyvenamoji aplinka jau dabar sėkmingai įsilieja į viso miestelio gamtinių ir viešų erdvių struktūrą. O tolimesnė rekreacinė infrastruktūros (tualetų, komforto įrenginių, puošybos elementų) plėtra turėtų vykti ne tik muziejaus teritorijoje bet ir kitose miestelio viešosiose erdvėse.

Edukacinės veiklos stiprinimas. Objekto plėtra sustiprins ir pagrindinę muziejaus kryptį – edukacinę veiklą. Atnaujinus ekspozicijas, pritaikius naujausius informacijos pateikimo būdus bei technologijas pateikta informacija bus lengviau įsisavinama, o pats edukacinis procesas bus lengvesnis ir įdomesnis. Tad muziejaus plėtra ženkliai prisidės prie jaunosios kartos ugdymo bei visuomenės savišvietos proceso.

III. Respublikinio V. Into akmenų muziejaus rekreacinių paslaugų ir pramogų vystymo modelis

3.1. Tolimesnės plėtros raidos modelių apibūdinimas

Respublikinio V. Into akmenų muziejaus plėtrą gali įtakoti keletas faktorių: žmogiškieji resursai, politinis apsisprendimas, nenumatyto (force majeure) aplinkybės, privačios iniciatyvos ir kt. Tačiau šie faktoriai dažniausia yra ne tik sunkiai prognozuojami, bet ir gretutiniai planuojant bet kokią plėtrą. Siūlant plėtros scenarijus buvo atsižvelgta į siūlomų vystyti veiklų vertinimą pagal šiuos aspektus:

Kaštai ir atsiperkamumas.

Įgyvendinimo trukmė.

Plėtros darna.

Iniciatyvos, lūkesčiai ir prioritetai.

Šie faktoriai buvo įvertinti ir į juos bus atsižvelgta siūlant plėtros scenarijus. Buvo pasiūlyti trys Respublikinio V. Into akmenų muziejaus plėtros scenarijai:

Atsargaus vystymosi modelis - pagrindinis principas yra išlaikyti esamą muziejaus vertę minimizuojant plėtros kaštus. Čia pagrindiniai prioritetai teikiami minimaliems renovavimo ir rekonstrukcijos darbams, valdymo bei rinkodaros stiprinimui

Realaus vystymosi modelis – pagrindinis principas yra muziejaus edukacinio ir rekreacinio potencialo stiprinimas optimizuojant plėtros kaštus bei atsiperkamumą, teikiant prioritetą rinkodarinių priemonių plėtrai ir pagrindinių veiklų modernizavimui

Drąsaus vystymosi modelis – pagrindinis principas yra maksimali plėtra, organizuoti plėtrą pagal veiklos sritis ir prioritetus.

Lentelė 2. Drąsaus vystymosi scenarijaus apibūdinimas

Veiklos kryptys	Veiklos	Veiklos apibūdinimas
Ekspozicijų plėtra	Kamerinės mineraloginės petrografinės akmenų ekspozicijos plėtra	Vidaus ekspozicijos modernizavimas; naujų demonstracinių technologijų diegimas; vidaus ekspozicijos dizaino atnaujinimas; vidaus ekspozicijos specifinės aplinkos formavimas;
	Lauko ekspozicijos plėtra	lauko ekspozicijos informacinės infrastruktūros renovacija ir plėtra; naujų eksponavimo sričių atviroje erdvėje plėtra; laukos ekspozicijos vizualinės kokybės gerinimas (apšvietimas, meninis apipavidalinimas ir t.t.);
Ryšių su visuomene stiprinimas bei informacinė sklaida	Struktūriniai pokyčiai	ryšio su visuomene sistemos sukūrimas; bendradarbiavimo su švietimo įstaigomis, vietos bendruomenėmis bei su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir t.t.
	Informacinių priemonių stiprinimas	specializuotų spausdintinių, informacinių leidinių leidyba; skaitmeninių technologijų taikymas - internetinio puslapio sukūrimas ir kt.;
	Įvairūs renginiai	specializuotų edukacinių renginių programos parengimas ir įgyvendinimas; sąlygų, pramoginių renginių rengimui, sudarymas; aplinkos ir infrastruktūros parengimas įvairiems renginiams;
Institucinis ir materialinės bazės stiprinimas	Institucijos struktūros ir valdymo stiprinimas	žmogiškųjų išteklių kiekybinis ir kokybinis stiprinimas (kadru politikos formavimas, specialistų apmokymai, kvalifikacijos kėlimas, išsaugojimas); muziejaus valdymo formos ir struktūros reorganizacija;

	Ekspozicinės plėtros materialinis užtikrinimas	naujų eksponatų įsigijimas; esamų eksponatų restauravimas, priežiūra, apsauga ir t.t.;
	Techninių priemonių bazės stiprinimas	universalios aplinkos tvarkymo priemonių materialinės bazės stiprinimas, aprūpinimas biuro technika, ryšio priemonėmis ir kt.;
	Turimo turto būklės gerinimas bei priežiūra	nekilnojam turto renovacija; esamų statinių (pastatų ir įrenginių) rekonstrukcija ir pritaikymas vykdomų veiklų plėtrai; turimos technikos priežiūros bei jos aptarnavimo materialinės bazės stiprinimas;
Papildomų rekreacinių/edukacinių ir kitų paslaugų plėtra	Komercinės veiklos plėtra	prekyba suvenyrais; lankytojų centro funkcijų vykdymas, bendradarbiavimas su privačiais rekreacinių paslaugų teikėjais ir prekybininkais, tradicinių amatų puoselėtojais ir t.t.
	Aplinkos pritaikymas papildomoms rekreacinėms paslaugoms;	esamų (maitinimo) paslaugų aplinkos kokybės gerinimas; sąlygų smulkiąjam verslui sudarymas (pvz. lauko prekyba, smulkūs patarnavimai lankytojams ir kt.);
	Specifinių muziejinių paslaugų plėtra;	Gido paslaugų plėtra; Edukacinių paslaugų plėtra;
Infrastruktūros vystymas	Esamos infrastruktūros priežiūra ir kokybės gerinimas	Esamos susisiekimo infrastruktūros būklės gerinimas; Informacinės infrastruktūros atnaujinimas; Sanitarinių – higieninių sąlygų gerinimas;
	Naujų infrastruktūros objektų įrengimas panaudojant esamas erdves;	Naujų susisiekimo infrastruktūros objektų įrengimas (tiltų, takų); Naujų komforto įrenginių vystymas (apžvalgos aikštelių, suoliukų, pavėsinių, šiukšlinių, dviračių stovų ir kt.); Naujos informacinės infrastruktūros vystymas (pažintinių stendų, nuorodų, maršruto žymų ir kt.);
	Atrakcijų plėtra	Vaikų pramogų infrastruktūros plėtra (vaikų žaidimo aikštelės, atraktyvių objektų vaikams ir kt.); Specializuotų atrakcijų kaip: „Džiunglių kelias“, „Akmenų kelias“, gyvosios istorijos ekspozicijos po atviru dangumi – skanseno „Akmens amžiaus gyvenvietė“ ir kt.

Išvados

1. Pagrindinė teisinė bazė yra gerai sutvarkyta ir reglamentuota. Tačiau kol kas nėra sutvarkyti šios teritorijos strateginiai ir teritorinio planavimo dokumentai, kas gali neigiamai įtakoti turizmo, o taip pat ir analizuojamo objekto tolimesnę plėtrą. Analizuojamas objektas neturi patvirtintų reikiamų teritorinio planavimo dokumentų bei pilnos apimtį objekto veiklos strateginio plano.

2. Esami muziejaus žmogiškieji ištekliai neužtikrina pagrindinių įstaigos uždavinių įgyvendinimo. Personalo politikai muziejuje yra skiriamas nepakankamas dėmesys: skatinimo sistemos (kvalifikacijos kėlimo, motyvacijos) ribotumas dėl nepakankamo finansavimo, etatų trūkumas, dėl ypač mažų atlyginimų (nesiekiančių valstybės vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio) į muziejus neateina dirbti jaunimo.

3. Pagrindinis muziejaus finansavimo šaltinis valstybės biudžeto lėšos. Muziejuje įdiegta strateginio biudžeto išlaidų planavimo sistema. Pagrindinė finansinių išteklių dalis skiriama muziejaus personalo darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įnašams apmokėti. Finansinių išteklių stoka riboja muziejaus eksponatų įsigijimą, priežiūrą, konservavimą ir restauravimą.

4. Yra pakankamai objektų miestelio ir muziejaus, kaip regiono turizmo centro plėtrai. Gamtos ir kultūros ištekliai yra palankūs šiai teritorijai tiksliai pozicionuoti turizmo rinkoje ir pasiūlyti unikalius produktus (susijusius su akmeniu). Tačiau tiek gamtiniai, tiek ir kultūriniai ištekliai yra nepakankamai parengti turizmo vystymui.

5. Dėl didelio institucijų skaičiaus iškyla grėsmė ko-kybiškam tarpusavio bendradarbiavimui, šias problemas padėtų spręsti koordinuojančios institucijos „Turizmo tarybos“ veikimas. Kadangi turizmo plėtra šiame regione yra labai perspektyvi ir gali turėti nemažas apimtis, tad esamas institucijų potencialas nėra pakankamas optimaliai turizmo plėtrai užtikrinti. Muziejaus administracija neturėtų apsiriboti vien tik muziejine veikla, tačiau turėtų glaudžiau bendradarbiauti su institucijomis, atsakingomis už turizmo plėtrą bei kultūros ir gamtos puoselėjimą rajone.

6. Numatant rekreacinių paslaugų ir pramogų spektrą būtina įvertinti suinteresuotųjų grupių poreikius ir lūkes-

čius. Atsižvelgti į jų interesus ir kuriant Respublikinio V. Into akmenų muziejaus rekreacinių veiklų modelį.

7. Įvertinus faktorius įtakojančius muziejaus plėtrą (žmogiškieji resursai, politinis apsisprendimas, nenumatyto aplinkybės, privačios iniciatyvos) siūloma pasirinkti drąsų muziejaus ir jo aplinkos vystymo modelį **Drąsaus vystymosi modelis** – pagrindinis principas yra maksimali plėtra, organizuoti plėtrą pagal veiklos sritis ir prioritetus.

Literatūra

Grecevičius P. ir kt. *Turizmas*. Kaunas, 2002m.

Jakučiūnaitė-Kubertavičienė. *Kaip organizuoti kelionę?* V., 2000.

Gayle J., Polovitz Nickerson N. *Quality tourism experience*. British Library 2005.

Nacionalinė turizmo plėtojimo programa. Vilnius – Kaunas, 1993,1997.

Skerstonienė A. *Lietuvos turizmo ištekliai*. Vilniaus kolegija, 2002m.

Tribe. J. *The economics of recreation leisure and tourism*. Great Britain, 2005.

Vanhove N. *The economics of tourism destinations*. Great Britain by Biddles Ltd, Kings Lynn, Norfolk 2005.

THE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL SERVICES AND ENTERTAINMENT IN THE MUSEUM OF RARE STONES IN MOSEDIS

Ramunė Olšauskaitė Urbonienė
Akvilė Kilijonienė

Summary

The main objective of the activity of the Museum of Rare Stones in Mosedis is to collect, analyze, restore, expose, popularize and protect the most interesting and valuable for science boulders in Lithuania, uncover their natural variety, nature and scientific significance, foreground their natural originality. The Museum is the main object of the town Mosedis, and projects the image of the district as the kingdom of the stones. The Museum attracts a significant part of visitors in the region. In perspective, this recreational object can be described as open for new opportunities and possibilities for tourists and local inhabitant. The exposition of the Museum consists of two parts: chamber part of the mineralogical petrographical stone exposition, which is founded in the old mill; and exposition in the open, which contains the biggest part Museum territory. Yearly the Museum has almost 10 000 visitors.